

De toewijding van Melanie Hahnemann

Melanie Hahnemann was de vrouw van de grondlegger van de homeopathie, Samuel Hahnemann. De verhouding tussen de homeopathische gemeenschap en Melanie is moeilijk geweest, maar zou de homeopathie ooit internationale erkenning hebben verworven zonder haar?

Door Lilian Peters*

Samuel Hahnemann noemde zijn vrouw 'mijn meest getalenteerde student' en 'de beste homeopaat van Europa', maar door de internationale homeopathische gemeenschap werd zij heel wat minder positief afgeschilderd. Vooral toen ze na de dood van Hahnemann besloot de inhoud van de zesde editie van *Organon der geneeskunst* openbaar te maken als de tijd er rijp voor was.

Het verhaal van Melanie d'Hervilly is de geschiedenis van een bijzondere vrouw met een grote toewijding aan Hahnemann en zijn werk. Voor de internationale erkenning van de homeopathie is ze van grote betekenis geweest.

Kunst en poëzie

Melanie d'Hervilly werd geboren in 1800 en groeide op in de artistieke, politieke en intellectuele kringen van Parijs. Ze was de geadopteerde dochter van de Franse minister van Justitie Gohier en al op jonge leeftijd koos ze ervoor om haar leven te wijden aan de schilderkunst en de poëzie. Ze ging in de leer bij de schilder Guillaume Guillon-Lethière, met wie ze tot aan zijn dood een bijzondere vriendschapsrelatie onderhield. Melanie schilderde vooral realistische olieverfportretten en sommige daarvan werden tentoongesteld in het Louvre.

Na de dood van Gohier in 1830 en van Lethière in 1832, beiden kregen een plek in Melanies familiegraf op de begraafplaats van Montmartre, ging Melanies gezondheid achteruit. Ze kon niet langer schilderen. Na het lezen van de Franse vertaling van het *Organon* besloot ze op zoek te gaan naar de schrijver ervan, Hahnemann, in de hoop dat hij haar kon genezen.

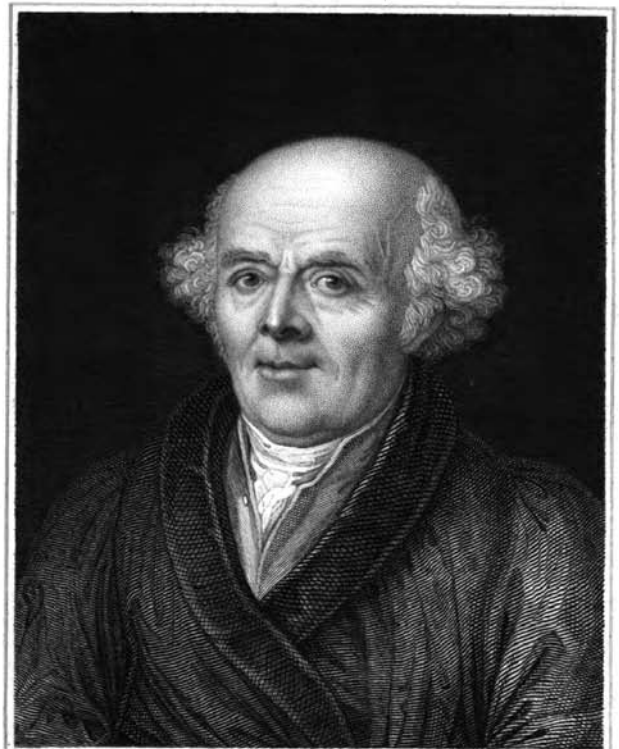
Huwelijk

Hahnemann, die weduwnaar was, had in die tijd samen met zijn twee dochters zijn toevlucht genomen in het geïsoleerde hertogdom Anhalt-Köthen. In Duitsland zelf was het Hahnemann onmogelijk gemaakt om nog langer een medische praktijk te voeren. De komst van Melanie naar Anhalt-Köthen zou zijn leven en dat van haar totaal veranderen. Drie dagen na hun eerste ontmoeting vroeg Hahnemann haar ten huwelijk, drie maanden later trouwden ze. Vanaf het eerste moment lag de relatie onder vuur en werd de oprechtheid van Melanie voor het huwelijk met de veertig jaar oudere Hahnemann in twijfel getrokken.

In haar dagboek schreef Melanie: 'Om hem te helpen met zijn familie, hem te eren en te laten zien dat mijn toewijding niet ingegeven was door zelfzuchtige motieven, heb ik hem gevraagd om zijn hele vermogen aan zijn kinderen te schenken, iets wat wettelijk geregeld is en bekend is geworden in heel Duitsland. Ik heb vrijwillig afstand gedaan van het deel dat de wet toebedeelt aan de echtgenote in de erfenis van de echtgenoot. Ik heb de huwelijkscadeaus geweigerd: alles, zelf het kleinste stukje huisraad en linnen, werd verdeeld onder de kinderen. Hahnemann was voor het eerst gelukkig (...) Niet eerder kreeg ik zoveel tederheid terug, nooit was een eenheid sterker, dit perfecte en verlangde geluk, dat wij beiden hadden gevonden (...)'

Hahnemann schreef aan Bönninghausen: 'Het is een hemels leven dat ik leid met mijn vrouw, wiens perfectie die van aardse stervelingen overstijgt. Ze heeft zojuist >>

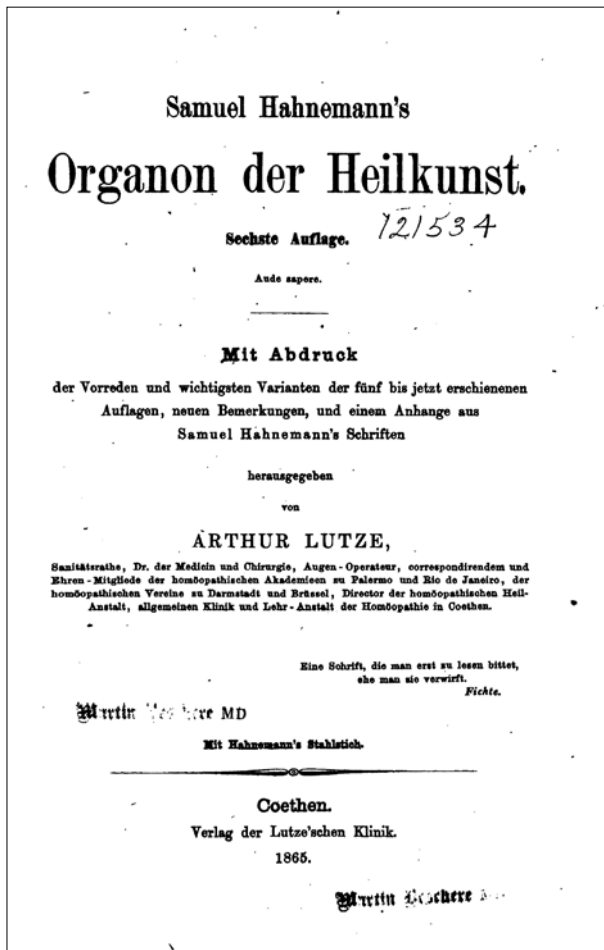
Afbeelding van Samuel Hahnemann in de zesde druk van *Organon der Heilkunst*

Gemakht von Schoppe 1831.

Stichlich v. Leop. Auger in Wien.

* Lilian Peters
is klassiek
homeopaat in
opleiding en
redactielid.

Titelblad uit de zesde druk van *Organon der Heilkunst*

mijn portret in olieverf afgemaakt, in negen dagen tijd... en ze had al drie jaar geen kwast meer aangeraakt. Ze kan weer schilderen, zonder problemen. Dat is mijn bijdrage geweest aan het herstel van de gezondheid van mijn engel.’

De Parijse jaren

In 1936 verhuisden ze naar Parijs. Omdat Melanie in de politiek invloedrijke vrienden had, wist zij gedaan te krijgen dat Hahnemann in Frankrijk weer legaal praktijk kon voeren. Zij werkte samen met Hahnemann en leerde van hem. Hun praktijk in Parijs trok patiënten aan vanuit de hele wereld. Melanie richtte bovendien een kliniek op voor de armen, waar zij de patiënten gratis behandelde. Melanie schreef: ‘Hahnemann betrok me heel nauw bij zijn werk. (...) Hij liet me zijn *Materia Medica Pura* bestuderen, een droge en moeilijke studie, maar omdat ik over een uitstekend geheugen beschik, beklijfde de informatie zo goed dat ik tijdens het consult voor hem de middelen opschreef waarin de symptomen van de patiënt te vinden waren. Op deze manier verkortte ik de tijd aanmerkelijk die hij nodig had voor zijn analyse. (...) Het gaf hem een onuitsprekelijke vreugde om mij in te wijden in de mysteries van zijn geneeskunde. (...) Hij vertrouwde me volledig bij de behandeling van de armen die ’s middags kwamen (...). Dan zei hij tegen me: “Echt, ik zou het zelf niet beter kunnen doen. Ik zou willen dat de wereld wist wat een goede homeopaat je bent.”’

Hahnemann overlijdt

Kort na zijn 88e verjaardag werd Hahnemann ziek. Dit keer voelde hij hoe zijn levenskracht uit hem wegvloede. Hij stierf op 2 juli 1843 thuis in Parijs. Melanie schreef in haar dagboek: ‘Mijn wanhoop was even immens als mijn toewijding was geweest. Ik leed onder de verschrikkelijkste kwellingen, mijn verdriet was zo intens dat ik geloofde dat er voor mij niets meer waarde kon hebben.’

Na de dood van Hahnemann verslechterden de verhoudingen tussen Melanie en de homeopathische gemeenschap. Op 11 juli 1843 werd Hahnemann in stilte begraven op het kerkhof van Montmartre in het familiegraf van Melanie. Het ontbreken van een publieke bekendmaking van de begrafenis was tegen het zere been van de homeopathische gemeenschap. Men vond dat Hahnemann het erbetoon dat hij verdiende onthouden was.

De praktijk van Melanie

Na Hahnemanns dood zette Melanie haar homeopathische praktijk voort, maar binnen een jaar werd haar geloofwaardigheid als homeopaat in twijfel getrokken. In 1846 moest zij haar praktijk sluiten vanwege ‘het uitoefenen van de geneeskunst met de veronderstelling van een dokters-titel, maar zonder een in Frankrijk geldig diploma’.

Ze weigerde.

In die tijd waren veel bekende homeopaten geen gediplomeerde artsen, onder wie Bönninghausen en Jahr. Dat zij geen geloofspapieren hadden, stond niet ter discussie. Maar een vrouw die zich bezighield met het uitoefenen van de geneeskunst was onverteerbaar. Het paste niet in het tijdsbeeld; zelfs niet als het ging om de uitverkoren leerling van de meester zelf.

Toen haar adoptief dochter Sophie samen met haar echtgenoot in 1857 in Parijs kwamen wonen, brak er voor Melanie een tijd van relatieve rust aan. Onder de licentie van haar schoonzoon, die arts was, kon ze haar homeopathiepraktijk voortzetten. Gevrijwaard van de aanvallen op haar status als homeopaat werkte ze zo tot 1869.

Organon der geneeskunst

Voor Hahnemann was de tijd in Parijs een zeer vruchtbare periode. De laatste anderhalf jaar van zijn leven legde hij de laatste hand aan de zesde editie van het *Organon*. Hij stierf voordat zijn werk was gepubliceerd. Melanie beschermde de manuscripten als een kostbare schat. De homeopathische gemeenschap begreep niet waarom de publicatie zo lang op zich liet wachten en beschuldigde Melanie van hebzucht en egoïsme.

Melanie schreef hierover: ‘Hahnemann is zijn hele lange leven achtervolgd door de jaloezie van zijn leerlingen. Sommige van hen werden zijn persoonlijke vijanden en vervolgden hem middels publicaties in kranten, met de bedoeling om zijn nieuwe doctrine te vernietigen. Om dat te voorkomen, heeft hij me de opdacht gegeven om de kopieën van dit waardevolle manuscript alleen onder mijn toezicht te vervaardigen, zodat er geen vervalsingen en veranderingen in de tekst aangebracht konden worden. Hij heeft mij geregeld om een plechtige belofte gevraagd, die ik zal houden. Net zoals hij me

adviseerde om met de publicatie te wachten totdat de boosheid van zijn tijdgenoten tot bedaren was gekomen.'

Melanie overlijdt

Melanie stierf op 78-jarige leeftijd voordat ze het werk van Hahnemann kon voltooien. Hoewel het hun wens was om na hun dood verenigd te worden kreeg Melanie een kist naast Hahnemann. Ook toen Hahnemanns graf later verplaatst werd en er een monument voor hem werd opgericht, werd deze wens niet gerespecteerd. In het nieuwe graf op het kerkhof van Père Lachaise zijn de resten van Melanie aan de voeten van Hahnemann begraven. Haar naam ontbreekt op de grafsteen.

Het belang van Melanie

De geschiedenis heeft de bijdrage van Melanie Hahnemann aan de homeopathie lang over het hoofd gezien. Waar zou de homeopathie zijn zonder haar uitzonderlijke toewijding? Zou homeopathie ooit de internationale erkenning hebben verworven zonder het huwelijk van Hahnemann en Melanie d'Hervilly en de Parijse jaren? Dat zij een belangrijke rol heeft gespeeld staat vast. Melanie stond bij Hahnemann in zeer hoog aanzien. Hij zag haar kwaliteiten, vertrouwde haar, erkende en respecteerde haar. Uit Melanies dagboek: 'Twee dagen voordat hij me verliet

zei hij tegen me: "Ik heb jou gekozen uit al mijn leerlingen en ik laat jou mijn wetenschappelijke erfenis na die van groot belang is voor de mensheid. Ga door met ons werk, zoals we al zo lang gedaan hebben, draag mijn missie uit: jij weet wat homeopathie is en jij kunt net zo goed genezen als ik." Ik antwoordde hem: "Maar ik ben een vrouw, mijn lichaam is moe, mijn haar is grijs geworden van het moeilijke en zware werk, ik heb rust verdiend." "Rust", zei Hahnemann, "heb ik ooit gerust? Voorwaarts, altijd voorwaarts, tegen de wind in, tegen de stroom in, altijd en overal genezen (...) Geef mijn traditie door en wanneer het uur is gekomen dat jij de aarde verlaat, kom en verenig je met mij, waar ik op je zal wachten." (...)

Vijf minuten voor hij stierf zei hij vol tederheid: "Je zult de mijne zijn in eeuwigheid." Dat waren zijn laatste woorden.'

Dit artikel is een bewerking en gedeeltelijk een vertaling van het artikel 'The un-burial of Melanie Hahnemann' van Melanie Kornfeld Grimes. Het volledige Engelstalige artikel is te lezen op www.hahnemanninstituut.nl.

De citaten uit zijn afkomstig uit:

Haehl, Richard (1992). Samuel Hahnemann. His Life and Work. New Delhi: B. Jain Publishers.

Handley, Rima (1990). A Homeopathic Love Story. Berkeley: North Atlantic Books.

Nieuw ledenvoordeel: kortingsbon

Gezond idee: Medisch Dossier

Bent u wel eens op zoek naar onafhankelijke medische informatie? Wilt u meer weten over de risico's van medicijnen en behandelingen en de alternatieven die er zijn? Lees dan *Medisch Dossier*, de Nederlandse uitgave van het blad *What Doctors Don't Tell You* van de gezaghebbende Britse journaliste Lynne McTaggart.

Gun uzelf een interessante proef: tien keer *Medisch Dossier* voor slechts € 49,- (normale prijs € 65,-). En dan krijgt u ook nog eens gratis het boek van Lynne McTaggart *Wat artsen je niet vertellen* (winkelwaarde € 17,95). Bovendien krijgt u gratis toegang tot het hele digitale archief van *Medisch Dossier* (tot en met december 2003). Het abonnement stopt na tien nummers automatisch. Meld u aan via www.medischdossier.org/kvhn of vul de onderstaande bon in.

Naam	m/v
Adres	
Lidnr. (verplicht)	
Postcode	Woonplaats

Ondergetekende wil graag gebruik maken van het aanbod van de KVHN voor een abonnement op *Medisch Dossier* en het boek *Wat artsen je niet vertellen* voor € 49,-.

Ik betaal: via automatische incasso bank/girorekeningnummer via acceptgiro (ik ontvang de factuur z.s.m.; mijn abonnement gaat in als de betaling is gedaan)

Handtekening: _____

Voor leveringsvoorwaarden en andere vragen kunt u rechtstreeks contact zoeken met Medisch Dossier op telefoonnummer 010-436 0995. Stuur de bon op naar: Ode Nederland BV / Medisch Dossier, Antwoordnummer 2402, 3000 VB, Rotterdam. Een postzegel is niet nodig.